

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ЗАЛЕЖНИХ ДІЄПРИКМЕТНИКОВИХ КОНСТРУКЦІЙ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Проблеми історичного мовознавства, які тривалий час перебували у тіні наукових досліджень сучасної мови у синхронії, знову займають чільне місце у контексті лінгвістичних розробок останніх десятиліть. Підвищене зацікавлення попередніми станами мови було спричинене необхідністю вивчити їх під кутом зору новітніх методів лінгвістичного аналізу, зокрема трансформаційного, запропонованого видатним ученим сучасності Н. Хомським. Трансформаційний метод зробив революцію у мовознавстві і дав змогу по-іншому розглядати ряд синтаксичних явищ. Так, установивши за допомогою трансформаційного методу структурну та семантичну еквівалентність залежних дієприкметникових конструкцій англійської мови та відповідних підрядних речень, ми дійшли висновку, що залежні дієприкметникові конструкції, які традиційно у вітчизняній англістиці мали невизначений, “проміжний” між словосполученням та реченням, статус, є неособоводієслівними реченнями. Не можна не зважити на те, що неособоводієслівні речення мають свою історію, свій шлях розвитку і повинні мати своє законне місце у синтаксисі англійської мови. Саме ця обставина змушує нас з’ясувати причини виникнення залежних дієприкметникових конструкцій в англійській мові та спростувати поширені твердження про те, що творення залежних дієприкметникових конструкцій в англійській мові в результаті скорочення підрядного речення є результатом іншомовного впливу. Отже, ми спробуємо довести, що залежні дієприкметникові конструкції є автохтонними елементами англійської мовної системи, а не (як це було прийнято уважати) калькованими з латини структурами. Це внесе певні зміни до теоретичного трактування англійського речення та спричинить потребу у застосуванні терміна “неособоводієслівне речення” при викладанні курсу граматики англійської мови.

Протягом останніх десятиріч ведеться розбудова української школи історичного синтаксису англійської мови. У статті І.Р. Буніятової “Complex complementation in Old English and other Old Germanic languages” [12] знаходимо обґрунтування синтаксичного статусу неособоводієслівного речення, а також спробу з’ясувати способи його утворення. Н.І. Гусар у дисертаційному дослідженні “Структура та функції абсолютної дієприкметникової конструкції у середньоанглійській мові” [3] доводить автохтонність абсолютної дієприкметникової конструкції в англійській мові та вивчає її динаміку у середньоанглійському періоді. Однак, у названих працях, залишилися поза увагою лінгвістів безпосередньо залежні дієприкметникові конструкції. Крім того, там же не знайшло належного висвітлення і питання факторів, що могли спричинити утворення конструкцій, які розглядаються у нашій статті. Найвагоміший внесок у розв’язання проблем історичного синтаксису англійської мови зробила відома російська вчена В.М. Ярцева, фундаментальні праці [9; 11] і сьогодні залишаються основними настільними книгами вітчизняних англістів-істориків. Саме В.М. Ярцева постулювала автогенність усіх залежних конструкцій, яким до того відводився статус “калькованих”. Багато проблем германістики, зокрема вживання дієприкметників у германських мовах, знайшли висвітлення у збірнику праць українського мовознавця Б.М. Задорожного [4]. Найбільш аргументоване, на наш погляд, теоретичне висвітлення ця проблема отримала у роботах О. Фішер, особливо в її книзі “The Syntax of Early English” [14]. О. Фішер чітко диференціює англійські інфінітивні конструкції, що функціонували у мові давньоанглійського періоду, та конструкції, що утворилися під впливом калькованих з латини перекладів. Причому конструкції з інфінітивом після дієслів на позначення чуттєвого сприйняття, що є структурно-семантичними еквівалентами конструкцій із дієприкметником, розглядаються у числі комплементів, властивих давньоанглійському синтаксису. Порівнюючи генезу латинського типу інфінітивних конструкцій у англійській мові із розвитком аналогічних їм конструкцій у німецькій та нідерландській мовах, О. Фішер дійшла фундаментального висновку, що причини утворення та поширення зазначених інфінітивних утворень криються у структурній перебудові англійської мови від типу SOV до типу SVO. Отже, у згаданих наукових дослідженнях питання утворення та розвитку залежних дієприкметникових конструкцій залишилося недостатньо вивченим. Тому, метою нашої статті є з’ясувати, наскільки вказані конструкції є іманентними в англійській мові і яким чином вони могли виникнути у мові англо-саксів.

Серед основних імовірних причин утворення залежних дієприкметникових конструкцій вважаємо за потрібне розглянути: 1) економію мовних засобів; 2) спрощення граматичної системи англійської мови, або перехід англійської мови від структурного типу SOV до типу SVO; 3) іншомовний вплив. Із-поміж названих причин ми пропонуємо розрізнити ті, які викликали утворення названих конструкцій, та ті, що сприяли їх поширенню, оскільки останні досить часто видають за безпосередні чинники виникнення аналізованих структур. Для нашого дослідження не менш важливим є визначення можливих механізмів утворення вищезгаданих конструкцій, до яких належить: 1) реінтерпретація (ре-аналіз), тобто переосмислення поверхневої структури речення; 2) скорочення підрядного речення; 3) аналогія; 4) запозичення.

Оскільки функціонування неособоводієслівних речень спостерігалось у ряді давніх індоєвропейських мов (давньогрецькій, латинській, санскриті, слов'янських мовах, готській, нідерландській, німецькій), можна дійти висновку, що саме соціальні чинники викликали таку зміну в мові, як утворення залежних дієприкметникових конструкцій. Ніхто достеменно не знає, які істинні причини криються в історичних змінах мови, проте дослідники не заперечують, що, або через погане володіння категоріями рідної мови, або віддаючи належне моді, люди вдаються до тих чи інших мовних відхилень. Як правило, ініціаторами цих змін стають діти, адже найчастіше під час засвоєння рідної мови вони можуть припускатися помилок [13, с. 205]. Трапляється, що із двох синонімічних явищ перемагає одне, особливо коли носії мови (у цьому випадку не обов'язково діти) перебувають під впливом кількох мов, як, наприклад, це відбувалося в Англії періоду Норманського завоювання. Тоді доводиться вибирати між моделями рідної мови та мов, що з нею контактують. За таких умов не виключена ймовірність мовної інтерференції. Отже, постає питання, що спонукало носіїв мови, зокрема дітей, у процесі пізнання вдатися до залежних конструкцій з неособовими формами дієслова. “Економія мовних засобів” як рушійна сила розвитку та змін мов вважається однією із найбільш постульованих причин утворення залежних дієприкметникових конструкцій. В основу принципу економії лягло природне прагнення людини затрачати мінімум зусиль при спілкуванні, рівно стільки, скільки було б достатньо для досягнення певної комунікативної мети [6, с. 536]. У цьому плані залежні дієприкметникові конструкції є показовими. Адже вони передають ту ж кількість інформації, що і підрядні речення, і при цьому зберігають компактну форму і великий спектр структурних можливостей, в той же час вимагаючи від того, хто говорить, мінімум артикуляційних витрат. Ми могли б припустити, що у процесі мовного пізнання для дитини було зручно користуватися саме предикативними конструкціями, адже вдавалося уникнути не завжди легкого вибору сполучника та часової форми. Таким чином досягалася концентрація думки та ущільнення структури речення. Великого значення людським ліношам, інертності, “економії зусиль” та “слідуванню лінії найменшого опору” у процесі спрощення мови надавав О. Єсперсен [13, с. 201]. Звідси — його теорія найменших зусиль (Easy Theory). Отже, “постійне протиріччя між потребами спілкування людини і її прагненням звести до мінімуму свої розумові та фізичні зусилля можуть розглядатися як рушійні сили мовних змін” [6, с. 532]. Ш. Баллі зазначав, що кожна мова прагне до “стандартизації та раціоналізації” так само, як промисловість. Мова лише тоді зможе слугувати потребам спілкування, якщо із максимумом точності та мінімумом зусиль для співрозмовників передасть думку [2, с. 392]. Однак не всі дослідники погоджуються із таким підходом, адже у мові відбуваються процеси, які ніяк не можна пояснити з позицій теорії економії. Якщо, наприклад, залежні дієприкметникові конструкції є економними виразниками змісту підрядних речень, то чому вони зникають у німецькій та голландській мовах, даючи місце розгорнутим синтаксичним структурам? Або чому у латинській мові, де так активно вживалася конструкція *Accusativus cum Infinitivo*, у пізніх періодах підрядне речення все частіше замінює інфінітивну конструкцію [7, с. 46]. Отже, ми вважаємо, що мовну економію не можна розглядати як єдиний чинник утворення залежних дієприкметникових конструкцій. До того ж, вона не може бути єдиною рушійною силою мовного розвитку.

У сучасній англійській мові реалізацією мовної економії на синтаксичному рівні вважається компресія, а вищезгадані структури є цінні саме як засоби синтаксичної компресії [16, с. 593]. Ряд дослідників дотримується думки, що результатом компресії стало скорочення підрядного речення. Саме це і є найзручнішим поясненням механізму утворення залежних дієприкметникових конструкцій. Ми погоджуємося, що на сучасному етапі англійської мови

компресія є досить актуальною, оскільки дозволяє уникнути громіздких зворотів і згорнути фінітне підрядне речення у неособоводієслівне. Але чи була така потреба у англо-саксонській мові? Відомо, що давньоанглійський період характеризувався слабкістю підрядних зв'язків і, фактично, відсутністю чіткої відмінності між паратаксом і гіпотаксом [11, с. 7]. Тому на питання, чи могли іменні утворення в англо-саксонській мові виражати зміст підрядних речень, В.М. Ярцева дає позитивну відповідь [11, с. 20]. Іменні форми індоєвропейських мов могли у рамках простого речення виражати той самий зміст, що і підрядні речення інших мов. Отже, не можна впевнено стверджувати, що виникнення підрядного речення передувало утворенню конструкцій з неособовими формами дієслова, а відтак не знаходить підґрунтя ідея скорочених підрядних речень. Навпаки, існує гіпотеза, що саме неособоводієслівні речення могли реінтерпретуватися у процесі мовного розвитку у фінітні підрядні [15, с. 310; 12, с. 36]. В опрацьованих нами пам'ятках давньоанглійського періоду, серед яких *Beowulf, the Anglo-Saxon Chronicle* та інші, якщо і були виявлені одна-дві залежні дієприкметникові конструкції, то це не свідчить про те, що замість них у давньоанглійській мові вживалися підрядні речення. Натомість, питома вага фінітних підрядних речень у синтаксичному оточенні, властивому “знахідному з дієприкметником”, є значно меншою, ніж кількість аналогічних конструкцій із інфінітивом. Тому, явище компресії як засіб мовної економії не може бути релевантним поясненням утворення залежних дієприкметникових конструкцій.

1) *He him þæs lean forgeald, reþe cempa, to ðæs þe he on ræste geseah guðwerigne Grendel* [NP ACC] *licgan* [INF] *aldorleasne, swa him ær gescod hild æt Heorote*. — Зараз він побачив Гренделя, що лежав там, простягнувшись, виснажений війною, зіпсований життям, таку шкоду завдала йому битва під Георотом /*Beowulf*, 1585/.

2) *wæs þæra Grendel sum, heorowearh hetelic, se æt Heorote fand wæccende* [PRESENT PTCP] *wer* [NP ACC] *wiges bidan* [INF]. — То був Грендель, який під Георотом побачив воїна, що не спав і чекав на битву /*Beowulf*, 1265/.

На нашу думку, глибоке теоретичне висвітлення проблема мовного розвитку отримала у роботах В.Г. Адмоні, зокрема у його відомій праці “Історичний синтаксис німецької мови” [1]. Не заперечуючи ролі приватних, поодиноких факторів у еволюції мовних систем, а також таких явищ, як економія мовних засобів та вплив розвитку мислення, В.Г. Адмоні вважає, що причини історичних змін у мові криються у загальних, специфічних для цієї мови, центральних тенденціях структурного розвитку [1, 15].

Очевидно, що для англійської мови такою тенденцією є перехід від типу SOV до типу SVO (або традиційно — від синтетичного типу до аналітичного). Ця радикальна зміна англійської мови викликала чимало суперечливих поглядів, і на сучасному етапі не знайшла однозначного пояснення. Адже для перебудови усього граматичного устрою необхідні були дуже вагомі чинники. Що стосується залежних дієприкметникових конструкцій, то, як ми вже зазначали, їх утворення припадає на давньоанглійський період, і перехід до SVO міг лише сприяти поширенню цих структур. О. Фішер називає такі утворення “рідними структурами”, тобто властивими англійській мові, автохтонними [14, с. 223]. Яким же чином відбувся вплив зміни порядку слів на розповсюдження залежних дієприкметникових конструкцій? У вивченні мови, а також у будь-якому навчанні значна роль відводиться аналогії. Роль аналогії буває двоякою: 1) сприяє більшому використанню конструкції, що вже існує; 2) впливає на створення нової конструкції за зразком граматичного кліше, що всюди використовується [14, с. 218]. Другий тип аналогії дуже близький до поняття “ре-аналізу” (реінтерпретації), що використовується багатьма лінгвістами. Таким способом утворилася конструкція *for N to V*, де відбувається реінтерпретація іменної фрази NP у підмет швидше, ніж у непрямий додаток [14, 218]. Перший тип аналогії на фоні фіксації порядку слів VO призвів до поверхневого пристосування елементів, які в англо-саксонській мові могли знаходитися ще у різних позиціях. Ми переконані, що у залежних дієприкметникових конструкціях, чіє стрімке поширення могло стати результатом аналогії (або іншомовного впливу, який будемо розглядати далі), також відбулося переосмислення, що стосувалося синтаксичної функції дієприкметника. Як відомо, наприкінці англо-саксонського періоду дієприкметник у складі залежних дієприкметникових конструкцій функціонував швидше як комплемент додатка (або традиційно — як предикативний атрибут), ніж як присудок нефінітного підрядного речення (див. прикл. 3). Тому під впливом перебудови усєї системи та фіксації порядку слів VO могла реінтерпретуватися

атрибутивна функція дієприкметника у предикативну [11, с. 79]. У той же час непрямий відмінок додатка перестав усвідомлюватися компонентом фінітного дієслова, а розглядався як суб'єкт предиката, вираженого дієприкметником.

3) *ða he hine* [NP ACC] *ealle wepende* [PRESENT PTCL] *geseah*. — Тоді він побачив його зовсім заплаканого /Blickle. Nom. 225, 22; Visser, 1077/.

Однак В.М. Ярцева не погоджується зі спробами лінгвістів усе пояснити зміною порядку слів, адже загальна реорганізація речення не замикається рамками синтаксичного рівня [10, с. 119]. Адже, як засвідчують факти, об'єктні конструкції з дієприкметником чи інфінітивом активно приживалися у мовах із широко розгалуженою флективною системою і без фіксованого порядку слів, таких, як грецька та латинська [8, с. 171]. Єдиний аргумент (який, однак, не можна ігнорувати), що свідчить про вплив переходу до SVO на синтаксис англійської мови, зокрема на утворення певних конструкцій з інфінітивом, є те, що ці неособоводієслівні конструкції не сприйнялися спорідненими з англійською мовами, такими, як німецька та голландська, де, як відомо, порядок слів у підрядному реченні залишається без змін і де вплив латинської мови був не менш вагомий, ніж він був в англійській мові [14, с. 224].

Для Англії середньоанглійського періоду властиве одночасне панування трьох мов: французької, латинської та англійської (останньою продовжували користуватися представники нижчих прошарків суспільства). Саме ця обставина і робить необхідним звернення до запозичення як ще одного фактора мовних змін, адже неможливо уявити собі ізольований розвиток конкретної мови через постійні контакти — політичні, економічні чи культурні — її носіїв із носіями інших, споріднених чи зовсім чужих, мов.

У поглядах на іншомовний вплив спостерігаємо дві тенденції. Необхідно, насамперед, розрізняти: 1) іншомовний вплив, у результаті якого стимулюється вживання синтаксичної моделі, властивої мові, що зазнає втручання (receiving language); 2) іншомовне запозичення, наслідком якого виявляється утворення нового синтаксичного зразка [9, с. 137].

Іншомовний вплив є найбільш розповсюдженим поясненням походження неособоводієслівних речень. У чисельних дослідженнях із історичного синтаксису здавна триває конфронтація двох протилежних думок стосовно утворення конструкції “знахідний з дієприкметником”:

- конструкція є калькою аналогічної латинської конструкції *Accusativus cum Participio*;
- конструкція є автохтонним елементом англійської мови.

На жаль, на сучасному етапі лінгвістичних знань немає переконливих доказів на користь жодного із цих положень, оскільки, як правило, більшість причин історичних змін у мові прихована від дослідника. Ми погоджуємося з більшістю російських та українських учених, які вважають, що англійська мова мала усі підстави для утворення конструкцій з інфінітивом та дієприкметником ще до того, як французька мова та латина зайняли чільні позиції у багатьох сферах людської діяльності епохи Відродження [9, с. 141]. Про це свідчить конкретний фактичний матеріал — зразки залежних дієприкметникових конструкцій в оригінальних текстах давньоанглійського періоду *Beowulf* та *The Anglo-Saxon Chronicle*.

4) *sculdest thu neure finden man* [NP ACC] *in tune sittende* [PRESENT PTCL] *ne land tiled*. — Ви ніколи не побачите людину, яка сидить у місті на незораній землі /Anglo-Saxon Chronicle, 382/.

Як слушно зауважив Б.М. Задорожний, у лінгвістичних доробках останніх десятиліть спостерігається спроба позбутися “гіпнозу латинської мовної системи”, який характеризував дослідження попередніх поколінь, тим більше, що системи германських мов мають суттєві відмінності із латинською мовою [4, с. 34]. Саме тому В.М. Ярцева, як і багато її послідовників у сфері історичного синтаксису, справедливо вважає, що майже всі граматичні моделі, яким відводять статус “кальки з латини” (за винятком “абсолютного давального”), є автохтонними елементами англійської мовної системи, а зразок латинських граматичних моделей міг лише вплинути на різке збільшення вживання цих елементів у ранній новоанглійський період [9, с. 141; 3, с. 6].

Обов'язковою умовою ефективності іншомовного впливу є наявність у мові-одержувачі сприятливих умов, підґрунтя для стимулювання того чи іншого явища. “Усе наявне в мові виникає на базі раніше існуючого в тій самій мові: іншими словами, мовна актуальність є реалізацією мовних потенцій” [4, с. 244]. Тобто, якщо під впливом латинської конструкції

Accusativus cum Participio англійський “знахідний із дієприкметником” і розширив сферу свого функціонування за рахунок, скажімо, збільшення кількості дієслів, з якими він сполучався, то це відбулося завдяки тому, що у попередніх періодах в англійській мові існували аналогічні структури, або ж були підстави для розвитку такої конструкції, чи, принаймні, її утворення не суперечило закономірностям розвитку цієї мови або(як ми вище зазначали) переходи до порядку слів SVO. Так, Б.М. Задорожний вважає [5, с. 34], що “знахідний (рідше: називний) з дієприкметником” є германською конструкцією, а його функціонування у германських мовах підготувало запозичення ними латинського звороту Accusativus cum Infinitivo, а згодом — і контамінацію германського “знахідного з дієприкметником” із запозиченою інфінітивною конструкцією.

5) *gif he wæccende [PRESENT PTCL] weard [NP ACC] onfunde buon [INF] on beorge.* — Якщо він виявить, що сторож, який живе на горі, не спить /Beowulf, 2841; Задорожний, 35/.

Ми не погоджуємось із твердженням, що “знахідний із інфінітивом” з’явився у германських мовах пізніше, ніж згадана конструкція з дієприкметником. Принаймні, матеріали англійських літературних пам’яток указують на те, що питома вага залежних дієприкметникових конструкцій у давньоанглійській мові є значно меншою, ніж конструкцій з інфінітивом. До того ж, приклади їх уживання припадають на пізній період англо-саксонської мови. Але, без сумніву, вплив латинської на англійську мову був підготований, хоч нечисельними, але аналогічними автохтонними структурами.

Не можна не зважати на те, що соціальні чинники є вирішальними для змін у мові, зокрема тих, що відбуваються під впливом іншої мови. Одним із таких факторів є особа перекладача. Цілком очевидно, що перекладач, людина освічена, володіючи кількома мовами і перебуваючи під впливом нормативів доміантної мови, нав’язував свою манеру перекладу, тим самим сприяючи мовній інтерференції. Справді, значна кількість указаних дієприкметникових утворень припадає на перекладені з латинської мови тексти. У *Ælfric’s Homilies* нами було виявлено 11 випадків уживання “знахідного з дієприкметником”.

6) *Maurus ða geseah ænne scinende engel [NP ACC] with hine standende [PRESENT PTCL] and þas word him secgende [PRESENT PTCL].* — Мауріс тоді побачив ангела у сьйві, який стояв коло нього і казав йому ці слова /Ælfric’s Homilies 324/.

У *King Alfred’s Orosius* немає жодного випадку вживання залежних дієприкметникових конструкцій. Отже, якщо синтаксичне оточення та контекст не викликали потреби у вживанні зазначених утворень, то вони у тексті були відсутні. До цього слід додати, що не всі латинські конструкції Accusativus cum Participio перекладалися по-англійськи “калькованими” конструкціями.

Віссер наводить переконливі аргументи професора ван Шуберта проти доказів Каллауея про неможливість оригінального походження абсолютних конструкцій (це ж може стосуватися і залежних конструкцій, зокрема дієприкметникових). Йдеться про письмові переклади. Як зазначає ван Шуберт, малоімовірно, щоб такі автори, як Король Альфред чи Уерферт, при перекладі могли допуститися професійної неточності, тобто начинити текст структурами, що були б несприйнятними для читача. Адже ці переклади призначалися передовсім для людей, що не володіли латиною [17, с. 1261]. Справді, під час норманського завоювання англійську знать представляли люди, що вільно володіли французькою та латинською мовами. Але це не означає, що вони так само вільно володіли англійською мовою. Щоб запозичення відбулося, необхідне було одночасне користування двома мовами. А знать була лише певним відсотком усього населення Британії. Основну ж масу представляли нижчі прошарки суспільства, які малоімовірно чи володіли французькою мовою, а тим більше — латиною.

Отже, проведене дослідження показало, що неможливо однозначно з’ясувати питання про причини та шляхи утворення залежних дієприкметникових конструкцій через відсутність хоча б одного досить переконливого, на наш погляд, доказу на користь кожного із проаналізованих положень. Однак ми переконані в автохтонності названих синтаксичних утворень. Ми також дійшли висновку, що ці конструкції не могли стати наслідком скорочення підрядного речення, оскільки сама підрядність у давньоанглійській мові ще не набула виразних рис. Уважаємо, що на утворення дієприкметникових конструкцій вплинуло багато факторів, серед яких мовна економія, аналогія, навіть неточності при користуванні категоріями рідної мови її носіїв. Основна ж причина криється у широкому спектрі структурних та смислових

можливостей самого дієприкметника, потенційна предикативність якого, успадкована ще з індоєвропейської прамови, дозволяла передавати зміст підрядних речень. Тому не було потреби запозичувати розглянуті конструкції, а іншомовний вплив та структурна реорганізація англійської мови могли лише стимулювати функціонування залежних дієприкметникових конструкцій або сприяти утворенню нових типів цих синтаксичних структур. У подальшому необхідно глибоко проаналізувати, як розвивалися конструкції у середньоанглійському періоді, що впливало на їх розповсюдження, а також спробувати з'ясувати, чому у споріднених із англійською німецькій та нідерландській мовах згадані утворення почали зникати.

Література

1. Адмони В.Г. Исторический синтаксис немецкого языка. — М.: Высшая школа, 1963. — 336 с.
2. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. — М.: Изд-во иностр. л-ры, 1955. — 416 с.
3. Гусар Н.І. Структура та функціонування абсолютної дієприкметникової конструкції у середньоанглійській мові: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київ. нац. лінгв. ун-т. — К.: 2002. — 19 с.
4. Задорожний Б.М. Актуальне і потенціальне в динаміці мови // Проблеми загального та германського мовознавства. — Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2000. — С. 242-248.
5. Задорожний Б.М. История языка и экстралингвистические факторы // Вопросы языкознания. — 1975. — № 1. — С. 27-38.
6. Мартине А. Принцип экономии в фонетических изменениях (Проблемы диахронической фонологии). — М.: Изд-во иностр. л-ры, 1960. — 260 с.
7. Юдакин А.П. Развитие структуры предложения в связи с развитием структуры мысли. — М.: Наука, 1984. — 168 с.
8. Яковлева И.Л. К вопросу о влиянии латинского языка на развитие английского синтаксиса (на материале развития объектной предикативной конструкции в ранненовоанглийский период — конец XVI — начало XVII вв.) // Вопросы грамматики германских языков (Сборник науч. трудов). — М.: МГПИИЯ, 1980. — Вып. 161. — С. 169-180.
9. Ярцева В.Н. История английского литературного языка IX-XV вв. — М.: Наука, 1985. — 247 с.
10. Ярцева В.Н. Пути и формы исторических изменений языка // Известия АН СССР. Серия Литературы и языка, 1989. — Т. 48. — № 2. — С. 111-125.
11. Ярцева В.Н. Развитие сложноподчиненного предложения в английском языке. — Л.: Изд-во Ленин. гос. ун-та, 1940. — 116 с.
12. Bunyatova I.R. Complex Complementation in Old English and Other Germanic Languages // Вісник Київського лінгвістичного університету. Серія Філологія. — К.: Видавн. центр КДЛУ, 1999. — Т. 2. — №1. — С. 35-42.
13. Crowley J. An Introduction to Historical Linguistics. — Oxford, Melbourne, New York: Oxford Univ. Press, 1998. — 342 p.
14. Fisher O. The Syntax of Early English. — Cambridge, U.K.; New York: Cambridge University Press, 2000. — 341 p.
15. Harris A., Campbell L. Historical Linguistics in Cross-Linguistic Perspective. — Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1995. — 488 p.
16. Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik I. A University Grammar of English. — Moscow: Vyssaya skola, 1982. — 391 p.
17. Visser F.Th. An Historical Syntax of the English Language. In three parts. — Leiden: E.J. Brill, 1963-1973. — Vol. 2. — 1306 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Ælfric's Lives of Saints / Ed. by Rev. Walter W. Skeat. — Part I-II. — London: Published for the Early English Text Society by N. Trubner & CO, 1881.
2. Beowulf nebst den kleineren Denklern der Heldensage. Mit Einleitung, Glossar und Anmerkungen / Hrsg. Von F. Holthausen. — Teile I-II. — Heidelberg: Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, 1908-1909.
3. The Anglo-Saxon Chronicle, According to the Several Original Authorities / Ed. with a translation by B. Thorpe. — Vol. 1-2. — London: Longman, Green, Longman, and Roberts, 1861.

Tsynda Nataliya. The Causes of Dependent Participial Constructions Formation in English. It has long been assumed that dependent participial constructions were borrowed from Latin during the Norman Conquest. The study proves that the mentioned constructions are autochthonic in English as well as other Indo-European languages. It is argued that, being non-finite clauses, dependent participial constructions appeared in English through the reduction of finite subordinate clauses, for the evidence of Old English texts shows their synchronic functioning with preference of non-finite clauses.